

Orkiestra Reprezentacyjna Straży Granicznej

<https://www.orkiestra.strazgraniczna.pl/ork/orkiestra/historia/14117,Historia-przedwojenna.html>
17.05.2025, 09:54

Historia przedwojenna

24.11.2015

Nasi poprzednicy

Orkiestra Reprezentacyjna Straży Granicznej odwołuje się do tradycji swojej poprzedniczki z 1 Pułku Strzelców Podhalańskich. Stacjonujący w okresie międzywojennym w Nowym Sączu pułk miał własną, równie słynną orkiestrę.

Koncertowała w paradnych pelerynach i kapeluszach z piórami (najczęściej orlimi), w pełnym składzie instrumentów dętych, z tambourmajorem, który zamiast buławy miał ciupagę osadzoną na drewnianym drzewcu. Orkiestra powstała 1 grudnia 1918 roku tuż po odzyskaniu niepodległości. W skład etatowej orkiestry weszli polscy

muzycy z orkiestry austriackiego 32 Pułku Obrony Krajowej "Neu Sandez" oraz 20 Pułku Piechoty. Pierwszym kapelmistrzem nowosformowanej orkiestry został sierż. Mieczysław Mordarski. Początkowo tworzyło ją 21 muzyków. W 1927 r. było ich 23, w 1934r. - 56, a w 1939r. - 59.

Orkiestra była chlubą pułku. Trudno było sobie wyobrazić jakąkolwiek uroczystość, paradą bez jej udziału. Z orkiestry wyłaniały się też małe zespoły smyczkowe i estradowe, a nawet jazzowe, które grały na seansach filmowych, balach strzeleckich, wieczornicach organizacji społecznych (np. "Sokoła"), zabawach i rautach. Orkiestrę zaliczano do najlepszych w Polsce, czego dowodem były liczne laury na festiwalach orkiestr wojskowych. W latach trzydziestych, w okresie letnim, z uwagi na rosnące zapotrzebowanie, dzielono ją na trzy zespoły: orkiestrę dętą dla potrzeb pułku oraz dwie symfoniczne, które koncertowały w uzdrowiskach.

We wrześniu 1939r. orkiestra wyruszyła z Pułkiem na wojnę. W mieście pozostał ośrodek zapasowy 21 Dywizji. 4 września przeniesiono go do Brzeżan koło Lwowa, a 16 września rozpoczęto ewakuację w kierunku granicy z Rumunią. Kilka dni po agresji ZSRR na Polskę muzycy zniszczyli instrumenty. Część Pułku dostała się do niewoli sowieckiej, część została internowana na Węgrzech, część przemierzyła kolejne szlaki bojowe, na wschodzie i zachodzie. Wielu strzelców podhalańskich poległo podczas II wojny światowej. Pierwszy skrzypek orkiestry I PSP Józef Holstrager zginął w getcie sądeckim. W Olszanie w 1943r. Niemcy rozstrzelali byłego tambourmajora Ignacego Wolfstahla. Mogiły wielu innych, często bezimiennie, rozsiane są od Syberii po Atlantyk i Afrykę.

Powojenna Historia

Orkiestry Reprezentacyjnej Straży Granicznej

Orkiestra Reprezentacyjna Straży Granicznej swoją powojenną historię rozpoczyna 26 lipca 1956r. Jej załóżek utworzyli muzycy wojskowi, przeniesieni do Nowego Sącza po likwidacji w Przemyślu 26 Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza. Muzyków w mundurach przyjęto w Nowym Sączu jak swoich, jakby po latach wrócili do domu muzycy 1 Pułku Strzelców Podhalańskich. Pierwszy skład orkiestry liczył 24 osoby, a kapelmistrzem został st. sierż. Henryk Litka

W 1957r. obowiązki kapelmistrza objął ppor. Stanisław Latek.

W czerwcu 1957r. orkiestra otrzymała nowe stroje, dzięki którym wyróżnia się do dziś spośród pozostałych formacji. Z biegiem lat orkiestra wypływała na szersze wody wchodząc na arenę życia kulturalnego pogranicza Polski południowej, a potem całego kraju. Stała się zespołem wszechstronnym o szerokich zainteresowaniach repertuarowych.

Jesienią 1967r. orkiestra otrzymuje etat I kategorii. Po przeniesieniu kpt. Stanisław Latka na stanowisko dyrygenta Centralnej Orkiestry Reprezentacyjnej Wojska Polskiego stanowisko kapelmistrza obejmuje kpt. Julian Kwiatkowski.

Wraz ze zmianą etatu zwiększyły się możliwości repertuarowo - wykonawcze. Pod koniec lat 60-tych orkiestra rozpoczęła swoje złote lata. Zespół wzbogacił repertuar, dał setki koncertów i już po dwóch latach został najlepszą orkiestrą w Wojskach Wewnętrznych. W 1969 roku orkiestra wykonała ponad 200 koncertów. Wiosną 1971r. batutę dyrygencką przejął mjr Jan Woszczyk.

Orkiestra koncertowała w całym kraju. Występowała przed kamerami telewizji, brała udział w centralnych uroczystościach wojskowych i państwowych. Systematycznie doskonaliła swoje umiejętności.

9 sierpnia 1973r. stała się Orkiestrą Reprezentacyjną Wojsk Ochrony Pogranicza. W związku z tym w obsadzie etatowej orkiestry zostało utworzone stanowisko II kapelmistrza. W latach 70-tych orkiestra występowała średnio ok. 200 razy w roku, dając blisko 50 pełnych koncertów w całej Polsce. W ciągu roku autokar z muzykami przejeżdżał 15 tys. km. Od roku 1976 do roku 1978 funkcję II kapelmistrza Orkiestry pełnił ppor. Andrzej Midor. W tymże roku odszedł do Kaszubskiej Brygady WOP w Gdańsku, gdzie przez 10 lat pełnił funkcję dyrygenta orkiestry.

W latach 1973, 1974 i 1976 orkiestra zajmowała pierwsze miejsce w musztrze paradnej na festiwalu orkiestr wojskowych w Świeradowie Zdroju zdobywając najwyższe trofeum "Kryształową Buławę". Głównym autorem i choreografem wzbudzającej podziw musztry paradnej był ówczesny tambourmajor chor. Stefan Żuk.

W czerwcu 1980r. odszedł z orkiestry ppłk Jan Woszczyk. Obowiązki kapelmistrza przejął chor. Stefan Żuk.

Na festiwalu Orkiestr w Radomiu, za najlepiej wykonany program musztry paradnej, sędziowie zdobyli pierwsze miejsce po raz piąty. 15 stycznia 1982r. stanowisko pierwszego kapelmistrza objął ppor. Bernard Król, absolwent warszawskiej Akademii Muzycznej zaś obowiązki II kapelmistrza przyjął ppor. Stefan Żuk.

Wprowadzenie stanu wojennego przyniosło nietypowe dla orkiestry zadania. 13 grudnia 1981r., z rozkazu przełożonych, instrumenty muzyczne zostały komisyjnie zamknięte, a sala do ćwiczeń zaplombowana.

Z czasem muzycy wrócili do swoich normalnych zajęć, prób i koncertów. I znowu sięgnęli po laury. We wrześniu 1983r. w konfrontacji z orkiestrami reprezentacyjnymi okręgów i rodzajów wojsk, na festiwalu w Katowicach, sądeczanom przypadła główna nagroda.

Ustawą o Straży Granicznej z dnia 12 października 1990r. w miejsce Wojsk Ochrony Pogranicza powołano Straż Graniczną. Formalnie zaczęła ona działać 16 maja 1991r. Wtedy rozpoczął również działalność Karpacki Oddział Straży Granicznej z komendą w Nowym Sączu. Dzień 16 maja ustanowiono dorocznym świętem Straży Granicznej. W związku ze zmianą formacji Naczelnikiem Orkiestry - I Kapelmistrzem Orkiestry Reprezentacyjnej Straży Granicznej został mjr SG Bernard Król, dyrygentem, II Kapelmistrzem został mianowany kpt SG Stefan Żuk.

Przemiany ustrojowe przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych nie pozostały bez wpływu na repertuar orkiestr i kalendarz występów. Podhalańczycy wpisali się w nowe święta państwowe i zrehabilitowane rocznice. Szybko przywrócili oficjalnej kulturze muzycznej polskie utwory, pieśni i piosenki skazane na banicję i zapomnienie. Przydali im blasku nowym brzmieniem i aranżacjami. Do bolesnych chwil Orkiestry należy tragiczna śmierć wybitnego solisty Orkiestry Tomasza Zabrzskiego.

Koniec lat 90-tych upłynął pod znakiem licznych występów w kraju i za granicą. Muzycy w mundurach nie mieli już, jak dawniej kłopotów z paszportami, grali od Nowego Jorku po Wilno, gościli u Papieża w Watykanie i grali podczas jego pielgrzymek do Ojczyzny. W 1996 roku Orkiestra hucznie obchodziła 40-lecie istnienia. Obchody były okazją do podsumowań, spojrzenia w bogatą przeszłość. Po odejściu do rezerwy kpt. Stefana Żuka w dniu 15 kwietnia 1994r. na stanowisko dyrygenta, II kapelmistrza przybył 17 października 1994r. ppor. Stanisław Strączek, absolwent Akademii Muzycznej w Warszawie. 25 czerwca 2000r. podczas koncertu w pijalni Główniej w Krynicy obronił przewód doktorski

na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej im. Fr. Chopina w Warszawie uzyskując tytuł doktora. Po odejściu do rezerwy w dniu 25 maja 2001r. płk SG Bernarda Króla na stanowisko Naczelnika Orkiestry, I Kapelmistrza mianowano kpt dr. Stanisława Strączka.

W kalendarzu orkiestry coraz mniej wolnych terminów. Kierownictwo z bólem serca było zmuszone odmawiać wielu zaproszeniom.

W styczniu 2001r. Orkiestra otrzymała jedną z najnowocześniejszych w Polsce sal prób z profesjonalnym studiem nagrań. Najnowsza historia Orkiestry obfituje w wiele prestiżowych koncertów w największych salach koncertowych w Polsce i za granicą. Od 1 lutego 2002r. stanowisko dyrygenta, II kapelmistrza objął ppor SG Leszek Mieczkowski, absolwent Akademii Muzycznej im. Fr. Chopina w Warszawie.

